

The background image is a photograph of an industrial or urban landscape. In the foreground, there is a large pile of debris, including wooden planks and metal scraps, with various graffiti tags. To the right, a structure is covered in colorful graffiti. In the middle ground, there are several buildings, including a prominent brick building with a tall, dark chimney. In the background, a bridge spans a body of water, and a line of trees with autumn foliage is visible under a cloudy sky.

HYLÄTTYJEN TILOJEN POTENTIAALI YHTEISÖLLISINÄ JA LUOVINA KÄYTTÖPAIKKOKINA

Essi Laurila
Tutkielma
Tampereen ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma
2012

SISÄLLYS

Aluksi	3
Lähtökohdat	4
Haastattelu	5
Tehdastanssi/Factory Beat	9
Lopputyönäyttely	11
Lopuksi	12
Lähteet	13

ALUKSI

Käsittelen tässä tutkielmassani hylättyjä ja väliaikaisia tiloja, koska uskon että niillä on suuri potentiaali tuomaan nykyiseen kaupunkikulttuuriimme uusia tuulia. Omakohtaisesta jo vuosia kestäneestä innostuksestani aiheeseen tein Tampereen ammattikorkeakoulun kuvataiteen lopputyönikin liittyen aiheeseen.

Ensimmäiseksi aloitan kertomalla, että minkälaiset asiat ovat saaneet minut kiinnostumaan aiheesta. Jotta aihe ei jäisi liian yksipuoliseksi, haastattelin kahta aiheeseen perehtynyttä opiskelijaa kertomaan omista kokemuksistaan hylättyjen tilojen parissa toimimisesta. Tutkielman lopussa kerron vielä omasta videoteoksestani.

LÄHTÖKOHDAT

Kiinnostukseni kaupunkitaiteeseen ja väliaikaisten tilojen hyödyntämiseen alkoi matkustessani parikymppisenä Australiassa vuoden. Sydneyssä ja Brisbanessa näin sähkökaappeja, jotka oli maalattu kokonaan mitä vaikuttavimmilla maalauksilla. Sähkökaappeja oli koko keskustan alueella jokaisessa risteyksessä, joten yhteensä niitä oli varmasti kymmeniä, ellei satoja. Kuvasin innostuneena värikkäitä kaappeja ja ajattelin, että voisin joskus yrittää saada samantapaisia piristysruiskeita kaupunkitilaan Suomessa. Oivalsin, kuinka kiehtovaa taiteen saaminen kaupunkitilaan onkaan. Suomeen palatessani olin yhteydessä Helsingin kaupungin virkamiehiin. He kutsuivat minut näyttelyn avajaisiin, sillä joku oli jo ehtinyt laittaa valokuvia sähkökaappeja koristamaan Helsingissä. He kehottivat minun hakeutumaan taidekouluun, jos haluaisin tehdä vastaavia projekteja. Paria vuotta myöhemmin aloitin taidekoulun, mutten koskaan päätenyt tekemään sähkökaappeihin mitään. Sen sijaan päädyin tekemään muita kaupunkitilaa koskevia projekteja.

Toinen minuun suuren vaikutuksen tehnyt kaupunki on Berliini. Olin aivan haltioissani, kun matkustimme Itä-Berliiniin perheeni kanssa joitakin vuosia sitten. Rakastuin joka puolella olevaan katutaiteeseen ja graffiteihin. En ollut koskaan nähnyt mitään niin vaikuttavaa kaupunkitilassa. Myöhemmin olen käynyt Beliinissä useimpia kertoja ja joka kerta yllätyn siitä, miten nerokkaasti hylättyjä rakennuksia on hyödynnetty erilaisiin tarkoituksiin. Monista vanhoista tehdasrakennuksista on tehty konemusiikkiklubeja tai taiteilijoiden työhuoneita. Paikat on yleensä koristeltu erittäin luovasti ja mielenkiintoisesti. Karustakin rakennuksesta on saatu upea ja lopulta hyvä yhteisöllinen meininki osallistuvien ihmisten välillä tekee paikasta elävän. Ilman ihmisiä paikkaa ei varsinaisesti ole edes olemassa.

Suomessa olen tutustunut ihmisiin, jotka järjestävät epäkaupallisia konemusiikkibileitä. Olen päässyt Suomessakin mukaan mitä mielenkiintoisimpiin bileisiin, jotka on järjestetty hylätyissä halleissa tai metsässä. Ihmiset ovat talkoohengellä mukana ja rakkaudesta samanlaiseen musiikkiin haluavat tehdä bileistä mahdollisimman uniikit ja visuaalisesti hienot. Monia bileitä ja kokemuksia rikkaampana olen inspiroitunut siitä, miten erilaisia hylättyjä tai väliaikaisia tiloja voi käyttää luoviin projekteihin ja yhteisölliseen meininkiin. Mielestäni tällaisia tiloja pitäisi hyödyntää paljon nykyistä enemmän. Enkä tarkoita pelkästään bileitä vaan käyttötarkoituksia voi keksiä pilvin pimein. Tähän mennessä hylättyjä tiloja on hyödynnetty mm. Järjestämällä kaupunkipuutarhoja, graffitiseiniä, yhteiskokkailuja, työpajoja yms. Helsingin Kalasatamassa on järjestetty parin menneen kesän aikana graffitiseinän ja puutarhan lisäksi telttasauna, konttinäyttelyitä, konsertteja ja kahvila.

Maailmalla hylättyjä tiloja on otettu hyvin tehokkaasti käyttöön. Suomessa toiminta

on vielä pienimuotoista, mutta uskon että tilojen käyttö tulee kasvamaan räjähtämysmäisesti lähivuosina.

HAASTATTELU

Haastattelin kahta väliaikaisten tilojen parissa työskennellyttä henkilöä, koska halusin kuulla heidän kokemuksiaan tapahtumien järjestämisestä ja näkemyksiään tilojen käytöstä yleensä. Haastateltavat olivat maantieteen opiskelija Tikli Loivaranta (s. 1988) ja estetiikan opiskelija Tuomas Gröndahl (s. 1988). Loivaranta on maantieteen lisäksi opiskellut taidehistoriaa Turun yliopistossa ja toimii tällä hetkellä Turun Yliopiston Ylioppilaskunnan edustajistossa sekä osallisena Turun Yliopiston Elektronisen musiikin ystävien ystävässä (TYEMY). Tuomas Gröndahl on tällä hetkellä Helsingin Yliopiston teknokulttuurin ystävät ry (Hytky) puheenjohtaja. Sekä Hytky ry että Tyemy järjestävät konemusiikkibileitä talkoovoimin, ovat epäkaupallisia ja pyrkivät yhteisöllisyyteen. Kummatkin järjestöt ovat osana "underground" teknokulttuuria ja siksi sopivat tämän tutkielman aiheeseen. Haastattelu käytiin Helsingissä 10.2.2012.

Mitä väliaikainen tila tarkoittaa sinulle?

Tuomas: Väliaikaiset tilat pitävät monenlaista sisällään. Niiden ainoa yhdistävä tekijä on ajallisuuden määräaikaisuus. Joko tiedetään, että käyttöä voi jatkaa johonkin tiettyyn päivään asti tai sitten on epävarmaa, kuinka kauan käyttöä voi jatkaa. Niiden käyttöä määrittävät hyvin erilaiset motiivit tai vakiintuneet toimintatavat.

Minkälaisten väliaikaisissa tiloissa järjestettyjen tapahtumien toiminnassa olet ollut mukana?

Tuomas: Olen ollut mukana bileiden organisoimisessa, lähinnä teknobileissä ja valtausmeiningeissä, esimerkiksi Sosiaalikeskus Satamassa. Siellä järjestettiin muun muassa rumpuryhmätyöpaja, kansankeittiö ja punk-keikkoja. Satamassa olen pyörinyt muuten vaan ja olen myös ollut järkkäilemässä.

Tikli: Lähinnä bilevieraana Suomessa ja Englannissa. Olin myös mukana järjestämässä bileitä Turussa Jokikadun valtauksessa, joka kesti noin neljä kuukautta.

Loppukesästä vallattiin Turun vanhan vankilan Kakolan ympäristö asukkaiden kulttuurikäyttöön. Kakolaan on kaavoitettu uusia kerrostaloja. Olin vieraana ja myös auttamassa muun muassa johtojen kantamisessa. Olen osallistunut myös talokokouksiin, mutta enemmän kuuntelijan asemassa.

Minkälaisia muita tapahtumia voi järjestää näiden lisäksi väliaikaisissa tiloissa?

Tuomas: Ihan mitä vaan, riippuu toki tilasta. Bileitä, mutta valtaus on laajempi. Valatussa paikassa voi olla esimerkiksi lukupiiri, bileet, kansankeittiö, sen mukaan miten jengi haluaa määrittää paikan ja mikä siellä on sallittua. Sen jälkeen vain mielikuvitus on

rajana.

Tikli: Väliaikaisissa tiloissa on mahdollisuus tehdä mitä vain. Aikaisemmin on ollut esimerkiksi taidenäyttelyitä ja käsityökerhoja. Syntyy siinä tilanteessa, että mitä siellä halutaan tehdä.

Minkälaiset tilat ylipäättensä ovat potentiaalisia paikkoja tapahtumien järjestämiselle?

Tikli: Esimerkiksi Turussa rakennettiin ulkotilaan Taideslummi. On hyvä että tila on katettu ja tarpeeksi iso. Helpottaa että sinne saa sähköä, veden ja että siellä on wc. On myös tärkeä että tila on vapaa. Taideslummi esimerkiksi haisi tosi pahalta, koska siellä ei ollut wc:tä.

Tuomas: Valtauskontekstissa määrittää ainakin se että tilat ovat vallitsevan järjestelmän ylijäämää. Tila on ollut käytössä, mutta sitten se on vaan jäänyt roikkumaan käyttämättömänä. Vielä parempi on jos se sijaitsee sellaisessa paikassa, missä on muita vastaavanlaisia tiloja, jotka ei ole aktiivisessa käytössä. Silloin se ei ole niin altis virkavallan puuttumiselle.

Miksi väliaikaisia tiloja pitää mielestäsi ottaa haltuun? Eivätkö jo olemassa olevat tilat riitä?

Tuomas: Olemassa olevissa tiloissa on valmiiksi määritellyt säännöt, miten niissä pitää olla. Tila ei ole itse määriteltävissä, vaan tilojen käyttötarkoitus on erilaisten kaupunkibyrokraattien tai kaupallisten toimijoiden määrittämä. Ihmisille, jotka haluavat itse vapaasti määrittää omalle toiminnalleen tilaa, on merkittävä ero sillä, että otetaanko se itse haltuun vai mennäänkö jonnekin ja yritetään muuttaa tila mieleiseksi.

Tikli: Väliaikaisissa tiloissa on mahdollisuuksia ihan kaikkeen, potentiaalia havahduttamiseen ja keskustelun herättämiseen. Tilat ovat mahdollisuus, jota ei ole sellaisissa paikoissa, missä toiminnalle on määritelty valmiit raamit.

Tuomas: Väliaikaisissa tiloissa ja niissä usein tapahtuvassa yhteisöllisessä toiminnassa jokapäiväiset askareet muuttuvat luovaksi prosessiksi, koska jokapäiväinen oleminen ei ole määriteltyä.

Onko tilojen käyttöön otolla joku tietty poliittinen ideologia? Onko yhteiskunnassamme joku epäkohta, että tiloja pitää vallata tai ottaa käyttöön?

Tikli: Ei ole yhtä tiettyä poliittista ideologiaa. Tärkeä koko globaalin yhteiskunnan ytimeen menevä kysymys on: Miten määritellään oleminen? On paljon tyhjiillään olevia tiloja, joissa ihmiset haluavat toimia. Meidän olemista täällä ei määritä oleminen vaan omistaminen. Ihmisen arvo pelkistyy olemisesta omistamiseen ja samalla kaikki merkitys katoaa. Talonvaltaukset pyrkivät havahduttamaan nykyhetkessä olemiseen ja siihen, ettemme ole välineitä. Ihmisten väliset suhteet eivät ole kaupankäyntiä, jossa joku hyötyisi jotain. Tarkoitus on toimia tilassa, jotta voisimme olla luonnollisessa kontaktissa ihmisten

kanssa. Tämä kyseinalaistaa koko omistusoikeuden käsityksen, mikä on meidän toimintaa ohjaava tekijä. Tilat saattavat olla tyhjillään keinottelun takia, kun odotetaan että maan arvo kohoaa. Ne palvelevat vain pääomaa. Tilat ovat tosi tyhjiä, jos ne vaan palvelevat pääomaa, eikä niissä ole mitään merkitystä. Ja merkitystä tarvitaan, jos halutaan elää ihmisarvoista elämää.

Tuomas: Ei ole tiettyä ideologiaa, mutta valtausporukoissa ihmisiä yhdistää se että he haluavat itse määritellä oman elämänsä eivätkä alistua muiden määrittelyille. Tämä näkyy siinä että halutaan määritellä tila muiden samanhenkisten ihmisten kanssa, eikä suostuta kuluttajakansalaisen identiteettiin, joka pakotetaan ylhäältäpäin.

Tikli: Kysymys on myös läsnäolosta, että mitä me voidaan tässä ja nyt olla ja mitä mahdollisuuksia meillä on jo, eikä tarvitse täyttää mitään tulevaa, muiden sanelemaa. Kuluttajakansalaisen identiteetti pyrkii aina johonkin, eikä elä hetkessä.

Mikä määrittelee hyvän väliaikaisen paikan? Onko tärkeämpää puitteet, vai ihmisten toiminta?

Tuomas: Ihmiset ja toiminta on se oleellinen juttu. Tyhjä tila ei ole samalla tavalla merkityksellinen kuin sellainen missä toimitaan, koska toiminta muodostaa uusia merkityksiä. Väliaikaisissa tiloissa hylätään niiden vanhat merkitykset ja luodaan puhtaalta pöydältä jotain uutta. Toki tilat tarjoavat jonkinlaisen viitekehyksen sille että mitä siellä voi tehdä ja mitä ei, mutta oleellista on se toiminta ja mitä siellä tehdään.

Tikli: Ehdottomasti ihmiset ja niiden välinen vuorovaikutus ja yhteisöllisyys on tärkeintä. Keskiössä on oleminen ja se että ollaan tekemisissä muiden kanssa toiminnan kautta, eikä se että toiminnalla oli joku muu hyöty tai päämäärä.

Onko tilalla tai sen historialla itsessään merkitystä? Luoko itse paikka tilaan lisä-arvoa?

Tuomas: Ainakin valtausten yhteydessä tila pyritään puhdistamaan vanhoista merkityksistä ja luomaan tila uudestaan omalla toiminnalla. Kaupallisissa meiningeissä otetaan tilan historia enemmän haltuun, mutta tämä ei valtausten yhteydessä yleensä tuo lisäarvoa.

Tikli: Historia ei ole tärkeä, vaan se saattaa olla ikäänkuin sisustuselementti, jota kaupalliset tahot hyödyntävät.

Tuomas: Kaupalliset tahot usein brändäävät uusia juttuja historialla.

Tikli: Toisaalta on kyllä paljon mielenkiintoisempaa olla tilassa, missä on tuntu sen historista, esimerkiksi vanhasta tehdastoiminnasta, kuin että oltaisiin vallattu täysin uusi ja klininen halli. Kyllä se filikseen vaikuttaa.

Minkälaiset ihmiset osallistuvat tilojen käyttöönottoon ja toimivat tiloissa?

Tikli: Ihan kaikenlaisia ihmisiä lapsesta vanhukseen. Suurin osa on kuitenkin yleensä nuoria.

Tuomas: En osaa profiloida,. Jokainen valtausprojekti on omanlaisensa ja tilan olemassaolon aikana muodostuu sille ominainen porukka. Kun tietty ydinporukka on aktiivinen, tulee tilaan tietysti heidän kavereitaan. Uudessa paikassa on aina arvoituksena, ketkä alkavat järkkäämään juttuja ja että keitä sinne tulee hengaamaan. Mitä aikaisemmin menee mukaan, sitä enemmän voi itse määrittää uuden paikan filistä ja minkälaista porukkaa siellä alkaa käymään.

Onko väliaikaisissa tiloissa erilaiset käyttäytymisnormit kuin muissa tiloissa? Millä tavalla?

Tikli: Kun tila on itse tehty niin ihmiset kokevat sen mieleiseksi ja kunnioittavat sitä. Ihmiset miettivät terveellä järjellä, mitä paikassa voi tehdä ja mikä on hyväksyttävää. Kukaan ulkopuolinen ei määrittele sääntöjä, vaan kaikki määrittää omalla harkintakyvyllä. Tietysti poikkeuksen tekevät ne tyypit, jotka vaan dokaavat, eivätkä välitä mistään.

Kuka määrittelee paikan säännöt?

Tikli: Monesti talonvaltauksen jälkeen järjestetään talokokous, jossa on vuorovaikutteinen demokratia, suora meininki ja asiasta puhutaan yhdessä. Jos järjestetään bileet, niin ydinporukka luonnollisesti määrittelee säännöt.

Tuomas: Oleellista on, että säännöt määrittää ne ihmiset jotka siellä toimii, eikä se porukka joka tilan omistaa.

Miten suhtaudut siihen että tilojen käyttäminen on usein laitonta?

Tuomas: Ei ole ongelma kun laki ei ole minulle sama kuin moraali. Moraali on ylempi kuin laki.

Tikli: Ei haittaa, koska lakia ja normeja voi mielestäni kyseenalaistaa. Omistusoikeus määrittää mielestäni liikaa sitä, mikä on hyväksyttävää.

Onko tilojen käyttöönotosta tullut virkavallan kanssa ongelmia? Miten niistä on selvitty? Miten virkavalta suhtautuu tällaiseen toimintaan?

Tikli: Kakolanmäen valtauksen tuli lastensuojeluviranomaisia käymään. Siellä oli piirretty liiduilla hyppyrudukoita katuun. He sanoivat, ettei se ollut sopiva paikka lapsille, koska siellä heidän mielestään oli huumeiden käyttäjiä, vaikka osallistujina oli muun muassa perheenäitejä. Joskus suhtautuminen voi siis olla täysin ymmärtämätöntä ja vain siksi että tapahtuma järjestettiin vallatussa paikassa.

Joskus viranomaiset ovat toki myös ymmärtäviäisiä, erityisesti silloin kun puhutaan kuin ihminen ihmiselle.

Tuomas: Poliiseja on moneen lähtöön ja niillä on erilaisia päiviä. Esimiehen suhtautuminen vaikuttaa tosi paljon. Jos esimies on tiukan linjan henkilö, niin alaiset joutuvat tottelemaan, vaikkeivat itse olisikaan niin tiukkoja.

Miten lähiympäristö tai naapurit ovat suhtautuneet tilojen käyttöönottoon?

Tikli: Joskus on tullut melusta valituksia, mutta sekin voi liittyä siihen, että naapurit ovat pitäneet tiloissa toimijoita epämääräisenä porukkana.

Tuomas: Yleensä naapureiden kanssa tulee toimeen, kunhan vain muistaa ottaa ne huomioon. Molemmipuolinen kunnioitus on tärkeää. Joskus tilat ovat myös sellaisessa paikassa, jossa naapureita ei ole.

Yleensä tilojen käyttöönotosta pitää maksaa vuokraa. Miten suhtaudut siihen että valtaajat/käyttäjät käyttävät toisen omistamaa tilaa ilmaiseksi?

Tuomas: Tilojen omistaminen on absurdi käsite minulle. Vuokraussuhteet ovat minusta monesti kyseenalaisia, koska saadaan voittoa tekemättä yhtään mitään.

Tikli: Filosofin John Locke on määritellyt kapitalismin omistusoikeuden perusteita. Hänen mukaansa hyväksyttävää omistamista ihmiselle on oman kehonsa omistamisen lisäksi se, mitä hän tarvitsee työnsä tekemiseen. Ajatuksena on, että tilatkin jaettaisiin jokaisen tarvitsemaan käyttöön ja jokainen omistaisi vain sen, mitä tarvitsee. Tämä olisi solidaarinen omistamisen muoto. Nykyisin omistaminen perustuu muilta pois ottamiseen ja siihen että tilojen omistamisesta saa voittoa tekemättä mitään. Tämä periaate on mielestäni aika kyseenalainen.

Toki riippuu myös tilasta tosi paljon. Jos se on joku vanha tehdashalli, mitä kukaan ei käytä, on aivan sama että järjestääkö siellä jotain. Jos tila on hyväkuntoinen, muttei vaan käytössä, tai jos siitä voisi tulla vaikka jonkun koti, en lähtisi tietenkään sitä konkreettisesti muuttamaan, koska en halua aiheuttaa vahinkoa.

Miten suhtaudut laillisen ja laittoman väliaikaisen paikan eroon? Esimerkiksi parin viime kesän aikana Kalasatamaan tehty alue (jossa graffitiseinä, konsertteja, kaupunkipuutarha) on yksi laillisin keinoin tehdystä väliaikaisesta paikasta.

Tikli: Ei oikeastaan ole väliä, onko paikka laillinen tai laitton, vaan tilassa toimiminen on pääasia. Tärkeintä on kuitenkin myös se että voiko paikan ottaa omaehtoisesti käyttöön niin, että käyttäjät voivat itse määritellä paikalle omat säännöt ja toimia siellä haluamalla tavalla.

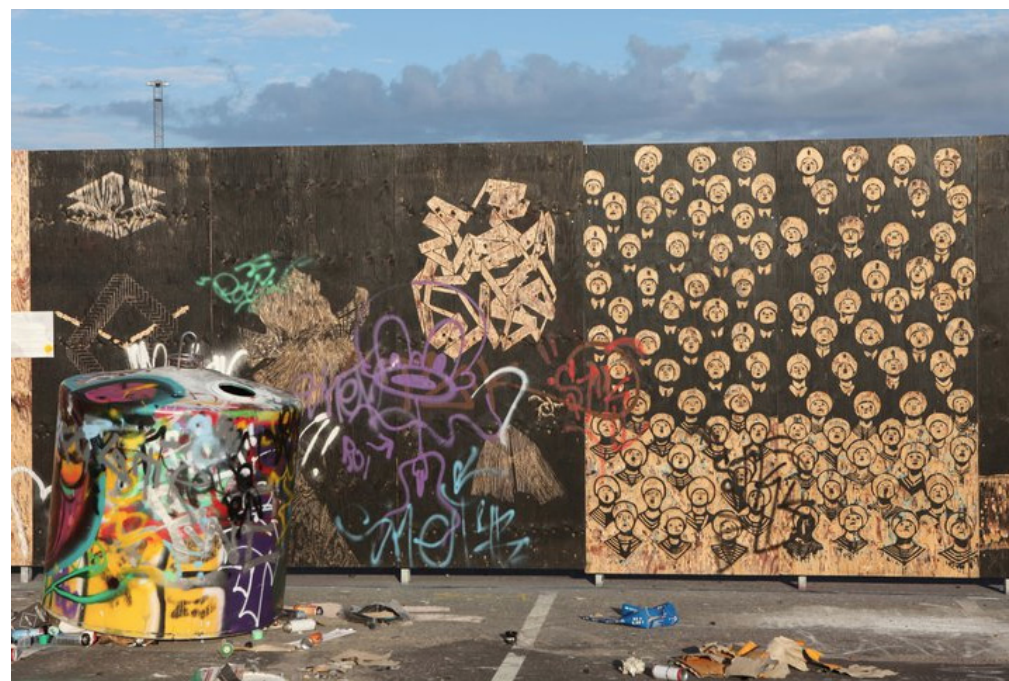
Laillisissa paikoissa saattaa kyllä olla se aspekti, että yritetään tehdä paikasta ”cool” ja samalla brändätä se. Tätä tehdään esimerkiksi silloin, kun graffiteilla brändätään alakulttuureja. Tällainen toiminta saattaa tehdä ideologiasta muovisen ja epäaidon. Kuitenkin jos palataan pelkkään olemiseen eikä päämääräajatteluun, niin ei ole väliä onko paikka laillinen vai laitton.

Tuomas: Lailliset paikat on monesti määritelty ylhäältäpäin. Vaikkei olisikaan mitään suoria kaupallisia intressejä, joudutaan ylemmän tahon kanssa usein käymään kompromissitaistelua siitä, että mitä paikassa saa tehdä.

On mielestäni kiva, että Kalasatamassa on paljon vääntöä aiheuttanut laillinen graffi-

tiseinä, mutta katutaiteen pointti on minusta se, että se ei ole missään laillisessa paikassa.

Kuitenkin laillisissakin paikoissa on mielestäni eroa, että kuinka tiukasti ne ovat määritelty ylhäältäpäin. Kummassakin paikassa voi olla samalla tavalla hauskaa. Kalasataman konttiaukio esimerkiksi on hyvin löysästi määritelty ja siellä on paljon tilaa omaehtoiselle toiminnalle. On toki aina askel oikeaan suuntaan, jos kaupungissa on tämäntyyppisiä välttämättä määriteltyjä tiloja, jotka tuovat vapauden tunteen. Vapauden tunne on kuitenkin paljon suurempi silloin, kun tilan saa alusta asti määritellä itse ja sopia muiden kanssa että mitä tilalla tehdään. Kalasataman tapaisilla paikoilla on kuitenkin jo osin tietynlainen käyttötarkoitus.

ka se haluaa tehdä rakennuksella tai tonttimaalla jotain fiksua ja kaupallisesti hyödyllistä.

Riippuu tietysti hankkesta, lähteekö kaupunki tukemaan sitä. Kalasataman konttiau-kion kohdalla kaupunki on tukenut hanketta, koska se haluaa lisää taidetta, kulttuuria ja vaihtoehtokulttuuria, mutta kuitenkin niin, ettei se ole liian vaihtoehtoista.

Tikli: Suhtautumistapojen muuttaminen olisi kaikista hedelmällisintä. Muualla maailmassa valtauksiin suhtaudutaan monesti myönteisemmin, koska on pulaa asunnoista eikä ole mahdollisuus tarjota niitä. Esimerkiksi Amsterdamissa ja Briteissä monet ihmiset asuvat vallatuissa taloissa, koska lait on erilaisia eikä ole tarpeeksi tarjontaa.

Tuomas: Suomessakin on asunnottomia, mutta asuintaloja ei ole tyhjillään. Asuntoja rakennetaan hitaasti, jotta ne voidaan myydä kalliilla. Ongelma viranomaisille syntyy siitä kun ihmiset rupeaa asumaan sellaisissa paikoissa, jotka ei ole asumiseen tarkoitettu. Monesti vedotaan juuri tähän, että paikassa ei ole turvallista asua.

Muuttavatko väliaikaiset tilat kaupunkia ja ihmisten suhtautumista kaupunkiin?

Tikli: Kaupunki muuttuu koko ajan. Väliaikaisilla tiloilla on kuitenkin potentiaalia herättää keskustelua suuremmasta muutoksesta asenteissa ja kaupunkitilan käytössä.

Tuomas: Tärkeintä on se että väliaikaiset paikat tuovat kaupunkiin mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja olemisen tavoissa. Niissä tuodaan esille erilainen toimintakulttuuri ja erilaiset toiminnan tavat kaupunkitilassa.

Voiko väliaikaisen tilan olemassaolo muuttaa kaupunginosan imagoa pidempiaikaisesti?

Tuomas: On se muuttanut esimerkiksi Berliiniä huomattavasti. Valtauskulttuuri on siellä huomattavasti sallitumpaa ja se on muuttanut kaupungin imagoa. Tähän toki liittyy myös se että minkälainen rakennuskanta ja minkälainen historia sen kehityksessä Berliinissä on.

Tikli: Joistain paikoista voi tulla turistivetonauloja, kuten Kunsthau Tacheles Berliinissä. Se on muuttunut vallatusta ja vaihtoehtoisesta kaupallisemman oloiseksi merkityskerrostumaksi.

Mitä tapahtuu kun väliaikaisesta paikasta joudutaan luopumaan? Säilyykö paikka ihmisten mielissä? Ovatko muistot väliaikaisista paikoista erilaisia, kuin muista kaupungissa olevista paikoista?

Tikli: Muistot ovat henkilökohtaisia asioita. Väliaikaisissa tiloissa korostuu yhdessä tekeminen ja omakohtaisuus ja siksi muistot noista paikoista voivat olla todella voimakkaita. Väliaikaisuudesta tulee toki erilainen haikeus, mutta toki kaikki on väliaikaista.

Tuomas: Pidempiaikaisista valtauksista lähteminen on tietysti aina ikävää. Kun on ollut viimeiseen asti puolustamassa paikkaa ja kun se katoaa, on olotila tietysti erilainen, kuin että paikka lakkaisi olemasta muuten vaan. Kun poliisit tulivat häätämään sosiaalikeskus

Sataman, purettiin se myös heti paria päivää myöhemmin. Tuli outo fiilis, kun seuraavan kerran kävi katsomassa paikkaa ja jäljellä oli enää pelkkä kivikasa. Paikka ikään kuin yhtäkkiä väkivaltaisesti lakkasi olemasta.

Mielenkiintoista on myös, miten paikat voivat olla olemassa ihmisten keskustelussa, vaikka itse paikkaa ei enää olisikaan. Paikka jatkaa olemassaoloaan käsitteenä ja käsitekin voi muuttua. Paikka voi saada uusia määritelmiä sen mukaan, miten paikasta puhutaan ja ketkä siitä puhuvat. Paikka voi olla olemassa samaan aikaan konkreettisesti ja keskustelun tasolla. Tämä koskee toki sekä väliaikaisia, että muitakin paikkoja.

Monta kertaa alunperin vallatusta paikasta on tullut pysyvä ja kaupunkilaisten arvostama paikka. Onko mielessäsi onnistuneita esimerkkejä siitä, milloin väliaikaisten tilojen käytöllä ollaan onnistuttu luomaan jotain uutta ja pidempiaikaista kaupunkitilaan Suomessa tai ulkomailla?

Tikli: Mielestäni paikassa syntyneet sosiaaliset liikkeet, keskustelu, kontaktit ja porukka on tärkeämpiä kuin se, että paikka olisi ikuisesti pysyvä, koska toimintahan paikoissa aina kuitenkin muuttuu.

Tuomas: Suomessa pidempiaikaiset valtaukset on aika vähissä. Olisi mielenkiintoista, jos joku paikka saisi jatkaa pitkään ja pysyvästi. Suhtautumistapa paikkaan olisi ihan erilainen, jos voisi ajatella että paikka saa varmasti pysyä vaikka viisi vuotta siihen verrattuna, että pitää miettiä montako päivää tai viikkoa paikka on olemassa.

Berliinissä on esimerkiksi Köpenicker Straßella legendaarinen Köpi-niminen paikka, jossa järjestetään punk-keikkoja ja ihmiset asuvat siellä. Paikka saanut olla siellä yli 20 vuotta. Köpi on saanut pysyä, koska Berliinissä on keskimääräistä vasemmistolaisempi kunnallishallinto. Puoluekentän vasen puoli suhtautuu useimmiten sallivasti valtausprojekteihin ja tällaista sallivaa politiikkaa toivottaisiin Suomeenkin.

Kerro vielä yksi väliaikaisessa tilassa tapahtunut mukava asia, jonka muistat lop-puelämäsi.

Tikli: Kakolanmäen valtaaminen yhdeksi viikonlopuksi. Siellä oli lapsille järjestettyä ohjelmaa ja isot sound systemit. Ja tekemisen meininki oli mahtava! Tapahtuma onnistui hienosti ja rauhallisesti ja tuli paljon porukkaa eikä mitään ongelmia.

Tuomas: Yksissä bileissä meillä oli getto vessanpönttöjä, jotka oli tehty isoista saaveista ja vanerista, jossa oli reikä. Ja yksi sellainen kaatui. Se oli iso vastoinikäminen ja sitä hajua en unohda hetkeen!

TEHDASTANSSI/ FACTORY BEAT

Tein lopputykseni Tehdastanssi/Factory Beat- nimisen yksikanavaisen videoteoksen. Teos kuvattiin M-Realin lakkautetussa paperitehtaassa Tampereella. Tehdastanssin keskiössä oli idea väliaikaisten tilojen kokemuksellisuudesta sekä niiden potentiaalista yhteisöllisen ja luovan toiminnan käyttöpaikkoina. Lisäksi halusin tuoda videolla esiin tilojen veistoksellisuuden ja visuaalisuuden itsessään.

Visuaalisuus/veistoksellisuus

M-Realin tehdas on minulle jo itsessään kuin taideteos. Se pitää sisällään aivat mielettömiä tiloja, jotka poikkeavat myös toisistaan. Tilat ovat rujoja ja samalla erittäin veistoksellisia. Ulkona on esimerkiksi kymmeniä metrejä korkea tiiliseinä, joka on yhdestä kohtaa räjäytetty kokonaan pois. Toisessa seinässä on ovi ja portaat, jotka eivät johda mihinkään. Sisätiloissa on halli, jonka katossa on halkaisijaltaan monta metriä leveitä pyöreänmuotoisia reikiä.

Tehtaassa olevista erikoisista paikoista minulle tulee mieleen edesmenneen amerikkalaisen taiteilijan ja arkkitehdin Gordon Matta-Clarkin teokset. Matta-Clark (1943-1978) tunnettiin parhaiten hänen paikkasidonnoisista teoksistaan (Building Cuts), joita hän teki 1970-luvulla. Teossarjassaan "Building Cuts" Matta-Clark käsitteli hylättyjä rakennuksia veistosten tapaan, sillä hän teki niihin reikiä, poisti osia lattioista, seinistä ja katosta, sekä halkaisi talon kahtia. Gordon Matta-Clark dokumentoi teoksiaan valokuvin ja videoilla, jotka hän laittoi myöhemmin esille gallerioihin. Teoksiaan hän kutsui "anarkitehtuuriksi" (anarchitecture).

Kokemuksellisuus, yhteisöllisyys ja elektroninen musiikki

Tehdastanssissa minulle oli tärkeää tuoda esille tilojen kokemuksellisuus. Videon alussa kokemuksellisuutta tuotiin esille hitailla kamera-ajoilla ja äänimaisemalla, joka koostui huminasta, hurinasta ja linnunlaulusta. Nämä elementit voimistavat tyhjän tilan tuntua ja sen kokemista. Tilan tuntu tulee myös esille alun jälkeen, kun raunioiden keskeltä paljastuu nuori nainen, joka alkaa kiipeilemään eri paikoissa. Huminan ja hurinan lisäksi äänimaisemaan tulee kaikkuvia askeleita ja tippuvien ruuvien ja tuulen ääntä. Videon edessä nuori nainen päätyy tehdashalliin ja alkaa tanssia. Äänimaiseman elementeistä koostuukin biitti. Lopussa nainen kuvittelee olevansa konemusiikkibileissä ja biitistä tulee konemusiikkikappale. Kokemuksellisuutta lisää se, että bileet tapahtuvat näyttelijän omassa päässä. Jos on herkkä, voi päästä bileiden tunnelmaan mukaan seuraamalla videota.

Koska kokemuksellisuus oli minulle yksi tärkeä teema Tehdastanssissa, oli minusta lopun konemusiikkikohtaus sille erityisen tärkeä. Lisäksi konemusiikkikohtaus liittyy vahvasti yhteisöllisyyteen. Underground-bileissä tärkeintä on ihmisten rakkaus musiikkiin ja bileet tehdään yleensä talkoovoimalla ja pienellä budjetilla. Tärkeintä on että ihmiset viihtyvät ja että meno olisi mahdollisimman hyvä. Väliaikaisille ja hylätyille tiloille voi toki keksiä paljon muutakin yhteisöllistä käyttötarkoitusta kuin bileet, mutta valitsin bileiden kuvaamisen lopputyössäni, koska se on minulle tutuinta ja lähellä sydäntä. Olisin voinut toki lisätä bileisiin elementtejä talonvaltauksesta tai muusta vastaavasta, mutta siitä minulle ei ole kokemusta. Ja bileissä yhteisöllisyyden kokemus voi olla mieletön, kun kaikki tehdään alusta alkaen itse, ilman rajoja tai määriteltyjä sääntöjä. Tästä aiheesta puhuikin jo Tuomas Grönlund ja Tikli Loivaranta aikaisemmin haastattelussaan.

Elektronisesta musiikista ja tanssista vielä sen verran, että tanssi on mielestäni parhaimmillaan tietynlainen meditaation tila, jossa ajan- ja paikantaju saattaa hävitä. Underground-bileiden tanssilattialla kaikki ovat samanarvoisia, eikä yhteiskuntaluokalla tai titteleillä ole väliä. Tanssilattialla kaikki tanssivat samaan suuntaan, kasvot kohti dj:tä. Kaikki ovat tanssilattialla kokemassa jotain omaa, mutta samalla niin kollektiivista ja yhteisöllistä. On hienoa pitää silmiä kiinni, tuntea musiikki ja oma kehonsa ja samalla tuntea kaikkien muiden läsnäolo ympärillä. Kokemus on minulle itse asiassa erittäin henkinen.

Wolfgang Welsch kirjoittaa samoista asioista kuvaillessaan suhdettaan Tyyneen valtamereen artikkelissa Reflecting the Pacific: "And in few hours in which we pause from the standard view may suffice to make a start and allow us to drift into a different experiential state, one in which we gain awareness of a relatedness with other beings and of a previously undreamt of boundness with the world."

LOPPUTYÖNÄYTTELY

Tehdastanssi/Factory Beat oli esillä Tampereen ammattikorkeakoulun valmistuvien kuvataiteilijoiden lopputyönäyttelyssä Tr1-galleriassa touko-kesäkuussa 2012. Teos projisoitiin videotykillä suoraan seinään mahdollisimman isona. Teos sopi hyvin galleriaan, koska Tr1 on itsessäänkin entinen tehdastila. Video oli esillä sille parhaiten sopivalla paikalla, eli pylväsrivin päässä. Teoksen edessä oli Fatboy-merkkisiä säkkituoleja, joiden päällä sai makoilla teosta katsellessa. Teoksen äänet tulivat kuulokkeista.

LOPUKSI

Uskon ja toivon, että väliakaisten ja hylättyjen tilojen käyttö tulee yleistymään. Rakennusten hinnat nousevat nousemistaan ja tyhjiä tioja löytyy aina. Maailmalla hylättyjä tiloja on otettu hyvin tehokkaasti käyttöön. Suomessa toiminta on vielä pienimuotoista, mutta uskon että tilojen käyttö tulee kasvamaan räjähtymäisesti lähivuosina.

LÄHTEET

Tekstilähteet

s. 10

Welsch, Wolfgang. Reflecting the pacific.

<http://www.contempaesthetics.org/newvolume/pages/article.php?articleID=198>

Kuvalähteet

s. 4

<http://www.flickr.com/photos/eclipseau/3486603621/>

s. 9

Crow, Thomas (2003) Gordon Matta-Clark, View of Conical Intersect during demolition, Paris, 1975, Phaidon Press Inc, New York.

s. 9

Crow, Thomas (2003) Gordon Matta-Clark, Splitting (detail of a work composed of 7 photographs), 1974, Color photograph, 13 ½ x 20 inches, 34.6x50.5cm, Phaidon Press Inc, New York.